

INTERVIEW | MONETAIR ARCHITECT BERNARD LIETAER PLEIT VOOR DE INVOERING VAN

Meer geld kan de wereld

Niet minder, maar meer geld kan de wereld redden. Meer muntenheden wel te verstaan. Naast euro en de dollar moeten we ook bedrijfs- en sociale munten in het leven moeten roepen, vindt Bernard Lietaer. Dat maakt de economie veel stabiel.

DRIES DE SMET

Hoeveel verschillende munteenheden steken er in uw portefeuille? De euro, een verdwaalde dollar en wat getrouwheidskaarten? Want ook die laatste zijn eenheden die een waarde vertegenwoordigen. Als het van de monetaire architect Bernard Lietaer (70) afhangt, dan worden het er binnenkort veel meer – of wordt de keuze althans een pak groter. In Lietaers ideale wereld is er één wereldmunt, de Terra, gebaseerd op een korf van grondstoffen. Daaronder komt het huidige geldsysteem. En dichterbij ons kunnen een heleboel lokale munten het levenslicht zien, om handel te stimuleren of om sociale doelen te realiseren. De Torekes in Gent zijn zo'n sociale munt. Wie een volkstuintje wil in de verpauperde Rabotwijk, moet betalen in Torekes. Die kunnen verdiend worden door zwerfvuil op te vegen, bloemen aan de gevels te hangen of iets te doen voor de buurt. Een systeem met veel verschillende munten wordt zeker niet efficiënter, geeft Lietaer ruitertlijk toe. Maar wel stabiel. 'Vergelijk het met een dennenbos. Die monocultuur is zeer efficiënt, maar ook heel erg kwets-

baar. Zo is het ook met onze huidige munten.' Lietaer werd geboren in het West-Vlaamse Lauwe, maar moet in het Nederlands af en toe naar een woord zoeken. Een groot deel van zijn carrière bracht hij door in de Verenigde Staten, waar hij onderzoek deed naar alternatieve geldsystemen. Zijn boek *The Future of Money* werd in 18 talen vertaald. Ondanks zijn zeventig lentes is Lietaer nog niet op pensioen. 'Ik heb niet lang genoeg in België gewerkt om recht te hebben op een pensioen. Ach, ik zorg zelf wel voor mijn pensioen.' Begin deze week zat hij nog in Dublin om de Ierse regering te adviseren over de invoering van een gezondheidsmunt voor jongeren. Als Ierse jongeren hun conditie verbeteren, krijgen ze punten waarmee ze dan gezonde zaken als fruit, een fiets of een fitnessabonnement mee kunnen kopen. Volgende week vliegt hij naar Moldavië. En tussendoor stelde hij in Gent zijn nieuwste boek 'Geld en duurzaamheid' voor.

Waarom hebben we een nieuw monetair systeem nodig? 'Sinds 1970 zijn er 425 bank-, munt- of overschuldcrises geweest. Moet er nog meer bewijs-

zijn dat het huidige systeem niet werkt? De huidige monocultuur waarbij een land het monopolie heeft om een munt uit te geven, is niet stabiel genoeg.'

De oplossing die u voorstelt is de invoering van bijkomende munten. Hoe bevordert dat de stabiliteit? 'Neem nu de WIR. Dat is een Zwitserse munt die vooral door bedrijven gebruikt wordt (zie kader). Het systeem bestaat al sinds 1934 en wordt als een van de redenen gezien waarom Zwitserland stabiel is dan de burens, omdat het de pieken en dalen van de conjunctuur afdopt.'

Centrale banken zijn niet happig om het muntmonopolie uit handen te geven en de controle te verliezen. 'Het is een misvatting om te denken dat door die complementaire munten de euro minder gebruikt zal worden. De Torekes hebben

de euro helemaal niet vervangen: ze maken enkel zaken mogelijk die anders niet zouden gebeuren (zie kader).

'Niets belet overigens dat overheden de complementaire munten zelf uitgeven. En ze kunnen de munt zelf belangrijk maken door toe te laten dat belastingen betaald worden met die comple-

mentaire munten.'

Bent u een tegenstander van de euro?

'Nee, de euro is nodig, maar is niet genoeg. Waarom moeten de Grieken kiezen tussen 0 procent euro of 100 procent euro? Waarom zouden ze naast de euro geen tweede nationale munt kunnen hebben? Zelfs de hoofdeconoom van de Duitse centrale bank stelde dat voor. Dat heeft toch wel wat gewicht: dat is als de paus die zegt dat het boeddhisme ook ok is.'

Maakt een amalgaam van munten het leven en de economie niet veel ingewikkelder?

'Laten we wel wezen: niet iedereen moet al die verschillende munten gebruiken. De Franse Languedoc-regio had in de Middeleeuwen zeker 27 munten, maar doorsnee mensen gebruik-

BIO

BERNARD LIETAER
MONETAIR ARCHITECT

- Bernard Lietaer werd in 1942 geboren in Lauwe.
- Hij studeerde af als burgerlijk ingenieur aan de KU Leuven en volgde daarna een MBA-opleiding aan het MIT.
- Bij de Nationale Bank was hij tussen 1978 en 1983 verantwoordelijk voor het ontwerpen van de ECU, de voorloper van de euro.
- In de periode 1975-1978 en 1983-1986 was hij gastprofessor aan de faculteit economie van de UCL in Louvain-la-Neuve.
- In 1987 richtte hij GaiaCorp op, een hedgefund gespecialiseerd in wisselkoersen.
- Daarna trok hij naar universiteiten in Californië en Colorado. Daar schreef hij zijn belangrijkste boeken: 'The Future of Money' en 'The Mystery of Money'.

Bernard Lietaer: 'Het probleem is dat mensen die denken over duurzaamheid nooit denken over geld als de oorzaak

COMPLEMENTAIRE MUNTEN

redden

ten er drie of vier: de goudmunt voor internationale handel, de koninklijke munt in hun land en de stadsmunt in hun eigen stad. Maar het klopt: meer munteenheden maken het systeem zeker niet efficiënter. In ruil krijg je wel meer stabiliteit. Bij een crash van één munt ben je bijvoorbeeld niet al je spaargeld kwijt.'

In uw boek 'Geld en duurzaamheid' stelt u dat veel complementaire munten weinig uithalen om de stabiliteit te garanderen. U vergelijkt ze met haarvaatjes: 'het is naïef om te denken dat haarvaatjes de rol van de aorta kunnen overnemen bij een hartinfarct'. Waarom moeten we die munten dan wel invoeren? 'Omdat we op die manier wel sociale doelen kunnen realiseren, zoals de Torekes de leefkwaliteit in Gent verbeteren. Eigenlijk zijn het alternatieve motivatiesyste-

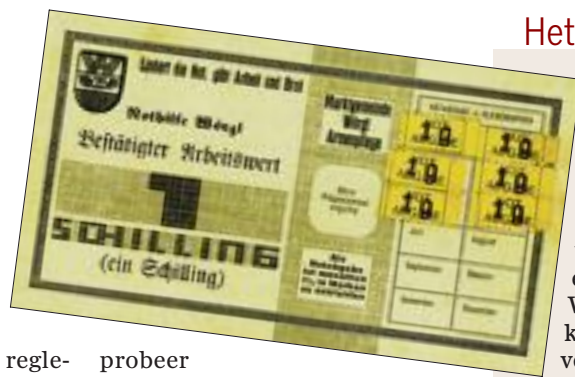
men. Er zijn maar weinig manieren om iets in beweging te krijgen. Je kan reglementeren, maar in veel domeinen werkt dat niet. Je kan iets met geld belonen, maar dat is niet altijd doenbaar. Een muntsysteem waarbij je iets krijgt als je iets goed doet - zoals een volkstuintje in Gent of een fiets in Ierland - is dan een goede oplossing.'

Het boek heet 'Geld en duurzaamheid'. Wat heeft geld met duurzaamheid te maken?

'Het probleem is dat mensen die denken over duurzaamheid nooit denken over geld als de oorzaak of de oplossing. En mensen die denken over een geldsysteem houden geen rekening met de duurzaamheid. Ik

probeer die missing link in te vullen. Ons huidig geldsysteem stimuleert niet-duurzame patronen: rente op rente vereist eindeloze groei. En wetenschappelijke studies tonen aan dat geld egoïstisch bedrag bevordert en samenwerking tegengaat. Dat strookt niet met duurzaamheid op lange termijn.'

Geld en duurzaamheid van Bernard Lietaer werd uitgegeven door Oikos en Jan Van Arkel, in samenwerking met de Club van Rome.

ALTERNATIEF GELD

Het wonder van Wörgl

Het 'Wunder van Wörgl' was een opmerkelijk Oostenrijks experiment tijdens de jaren 1930. De stad Wörgl was, net als vele andere steden, getroffen door de Grote Depressie. Om de economie te stimuleren, gaf de toenmalige burgemeester een Wörgl-schilling uit. Daarmee betaalde hij arbeid bij overheidsprojecten, zoals de bouw van nieuwe huizen, een spoorwegbrug, een skischans en een zwembad. Winkeliers verklaarden zich bereid om de Wörgl-schilling als betaaleenheid te aanvaarden. Opmerkelijk was dat het nieuwe geld 'roestte': na één maand verloor het geld één procent van zijn waarde. De eigenaar moest dan een zegel kopen en op het biljet plakken om het opnieuw geldig te maken. Daardoor werden houders van de biljetten aangemoedigd om het snel opnieuw uit te geven, en niet op te potten in economisch slechtere tijden. Het experiment was geweldig succesvol: de werkloosheid daalde sterk. Na een jaar was het wonder over. De Oostenrijkse nationale bank bestempelde het experiment als gevaarlijk en verbood het.

150 Torekes voor een volkstuintje in Gent

Onder leiding van Bernard Lietaer introduceerde de stad Gent in november 2010 de munteenheid Torekes in de armere Gentse wijk Rabot. De naam Torekes verwijst naar de woontorens in de wijk. Statistisch gezien is het Rabot de armste wijk in Vlaanderen. Meer dan de helft van de 8.000 inwoners zijn immigranten. De munt werd ingevoerd om de buurt te verfraaien, de levenskwaliteit te verbeteren en bewoners aan te zetten om ecologisch en gezond te leven. Voor 150 Torekes per jaar kunnen de inwoners een volkstuintje huren. Die Torekes kunnen verdiend worden door deel te nemen aan de activiteiten in de buurt, zoals de voorbereiding van de tuintjes, bloemen planten in gemeenschappelijke ruimtes of een voetbalveld na een wedstrijd helpen schoonmaken. In het eerste jaar werden meer dan 50.000 Torekes verdiend. 8.400 Torekes gingen naar de huur van het volkstuintje. Bijna 22.000 Torekes werden omgeruild voor groenten en spaarlampen.

WIR, een Zwitserse buffer

De WIR is een Zwitserse boekhoudkundige munt die voornamelijk door kmo's gebruikt wordt. WIR-eenheden kunnen op twee manieren verdiend worden. Als een lid een goed of dienst aan iemand anders verkoopt, wordt een WIR-tegoed gecreëerd. Het is ook mogelijk om een krediet op te nemen, tegen een lage rentevoet. Om ervoor te zorgen dat het systeem stabiel blijft, worden leden op geregelde tijdstippen gecontroleerd op hun kredietwaardigheid. Bedrijven die niet aan de voorwaarden voldoen, vliegen eruit. De WIR is gekoppeld aan de Zwitserse franc, maar is niet omzetbaar in franc. Met de WIR kan een lid dus enkel aan een ander lid betalen. Volgens Lietaer is de WIR een van de redenen voor de Zwitserse stabiliteit. Als het reguliere kredietcircuit het laat afweten, kan de WIR als een buffer optreden. In België bestaat een gelijkaardig systeem, RES, waarop 5.000 handelaars aangesloten zijn.

Een Japans medicijn tegen vergrijzing

Japan kent volgens Lietaer meer dan 800 complementaire munten. Een daarvan is de Fureai Kippu, wat letterlijk 'ticket voor zorg' betekent. Als iemand een uur een oudere helpt, bijvoorbeeld met koken of aankopen, dan krijgt hij of zij een eenheid. Wie hulp verstrekt, kan de Fureai Kippu's doorgeven aan een ouder familielid, die bijvoorbeeld in een andere streek woont. De munt is een oplossing om de vergrijzing betaalbaar te houden. De Zwitserse stad Sankt Gallen heeft het systeem als eerste in Europa ingevoerd.

Belastingen betalen in werkuren

De niet-bestaande munt Civic is een idee van Lietaer om het voor de overheid mogelijk te maken om overheidstaken te laten vervullen zonder dat er extra belastingen geheven worden. Een stad of een land kan eisen dat burgers een jaarlijkse Civic-bijdrage leveren. Die Civic kunnen ze verdienen door gemeenschapsdienst te doen. 'In België zijn we daar nog niet aan toe', zegt Lietaer. 'Maar dat model zou niet slecht zijn voor landen met een hoge werkloosheid, zoals Griekenland. Als je kan kiezen tussen geen politiek omdat er geen belastingsinkomsten zijn, of wel politiek omdat burgers Civics verdienen door zelf een aantal uren in te springen, dan lijkt de keuze mij snel gemaakt.'